

Giredayeyê Edebîyatê Polîtîkî De Romanê Kılama Şilane*

The Novel Named Kılama Şilane (The Song of Şilane) in the Context of the Political Literature

İlyas AKMAN**

KILMVATE

Edebîyat, goreyê tay nuştoxan tena huner, estetîk nîyo. Edebîyatkarî ke no hewa fikirîyênî yew mîsyon barkenî edebîyat ra û eseranê xo, seba no mîsyonî sey yew wasita veynenî. Edebîyatê Zazakî de zafî nuştoxî, eseranê xo seba yew armancî nusenî. Înan ra yew zî Îlhamî Sertkaya yo. Eseranê ey de babetê sîyasî/polîtîkî, çayo giran gînî. *Kılama Şilane* no hewa yew roman o. Sertkaya, eserê xo de ca dano serebûtê sîyasî ke tarîxo nêzdî de ameyî meydan. Meseleyê Kurdî, zaf hokan ra girîyeno dest. Înan ra yew ziwan o. Barkerdişê mecburî, yewna babete ya ke nuştox, balayê wendoxan rê pêşkeş kenê. No romanê sîyasî de derbeyê 1980î zî çayo giran tepşeno. Meseleyê Kurdî ra vêşêr, bêdaletîye, seypênêbîyayîşê komele ser de zî vindîyeno.

Çekuyê Kilîdî: Romanê Kılama Şilane, Edebîyat û Ziwanê Zazakî, Edebîyato Polîtîk.

* Romanê *Kılama Şilane* de nuştox herfa "î" nêşuxulnayo. Herfê "î" û "i" şuxulnayo. Coka ma zî nameyê romanî de û rêzî ke ma roman ra girewtî de herfa "î" ney herfê "i" û "i" şuxulna.

** Alk. Doç. Dr., Zanîngeha
Mardîn Artukluyî, Fakulteya
Edebîyatî, Beşa Ziwan û
Edebîyata Kurdî, Mêrdîn,
Turkiye; Asst. Prof., Mardîn
Artuklu University, Faculty
of Literature, Department of
Kurdish Language and Literature,
Mardin, Turkey,
ilyas-akman@hotmail.com

ABSTRACT

Literature is not just aesthetics, according to some authors. Authors who think in this way load the missions to literature and use their works as a tool for this mission. Many writers in Zazaish/Zazakî literature write their works for a purpose. İlhamî Sertkaya is one of them. Politic issues holds an important place in his works. *Kılama Şilane* (The Song of Şilane) is a work of this kind. Political events have an important place

in the work. The Kurdish question is addressed in many ways. The language is one of them. Forced migration is another important issue. The military coup of September 12, 1980 and social injustice are other important issues.

Keywords: The novel named *Kılama Şilane* (The Song of Şilane), Zazaish/Zazakî Literature and Language, Political Literature.

1. DESTPÊK

Têkilîya edebîyat, sîyaset û îdeolojîyî, wextê verênan ra est o. Tay edebîyatkarî, yew mîsyon barkenî edebîyat ra û eseranê xo, seba no mîsyonî sey yew wasita veynenî. Heme edebîyatan de no hewa eserê sîyasî, îdeolojîkî est î.

Zafî toerîkarê edebîyatî, nuştewanê xo de behsê no fikrî kenî. Mîsale, Eagleton, ney vano: “Edebîyat, manayo ke ma mîras girewto yê çekûyî, yew îdeolojî yo” (2011: 36). Goreyê nê teorîkaran edebîyat, huner, çîyo ke tewr nîzdiyê cuyê reelî yo (Wood, 2010: 109). Çernîşevskîy zî no hewa fikirîyeno. O vano ke mîsyonê edebîyatî, îzahkerdişê cuyî yo (2012: 131). Murat Belge zî vano ke şartê bingeyê edebîyatî, aks kerdişê cuyî yo û têkilîya edebîyat, sîyaset û îdeolojîyî zaf o (1975: 40). Gama ke edebîyat, huner yeno sîyaset, îdeolojî hete zî objektîfîye wedarîyeno. No hewa eseran de mûnite, weçînişê qerekeranî û unsurê êbinî seba yew armanc yenî şuxulnayîş.

Seke ame vatiş, no hewa eseran de objektîfîye peygoş beno. No semed ra tay edebîyatkarî, ney vanî: “Qerekerî ke hetê yew nuştoxî ra virazîyayî çende objektîfî?... Têkilîya Homa û insanî de insan çende azad bo, encax hende benî” (Lukacs, 2007: 96). Yanî, goreyê înan, azadbîyayîşê qerekeran mumkun nîyo. Bira, ê seba yew armancî est î. Mîsale, gama ke nuştox yew qerekerê ke rexneyê xo û cuyê reelî keno virazeno, armancê ey o yo ke wendoxê ey zî wa rexneyê xo û cuyê reelî bikî (Felski, 2010: 40). Heto bîn ra nuştox, tay qerekeran, bi hewayo pozîtîf, tayêne zî bi xasletano xiraban pêşkeş keno. Bi no metod, wazeno ke wendoxanê xo kaşko fikrê xo ser (Pospelov, 2005: 122). Kê şînî no hewa eseran, edebîyatê Zazakî de zî veynî. Zafî nuştoxî, eseranê xo seba yew armancî nusenî. Înan ra yew zî Îlhamî Sertkaya yo. Eseranê ey de sîyaset, îdeolojî cayo muhîm gînî. Eserê ey *Kılama Şilane* serre 2007 de neşr bi û no hewa yew roman o. Nuştox, bingeyê eserê xo de ca dano meseleyê Kurdî. Zafê hokan ra na babete ser vindeno. Ma na meqale de ceribnenî ke unsurê sîyasî ke eser de vêrenî tesbît bikî.

2. AWANKERDIŞÊ KAMÎYÎ Û CUYÊ DEWE/CAYÊ TEBERÊ YÊ ŞARÎSTANÎ

Nuştox, kamîyê Kurdiye (Zaza û Kurmancî) ser zaf vindeno. Bira, kê şînî vacî roman, semedê na babete nusîyayo. Tay hacetan ser timutum, bala wendoxî kaş

bîyeno Kurdiye ser. Cuyê dewe, seba kamîyê Kurdiye zaf giran a. Nuştox, cuyê dewe ser ra kamîyê homojenê yê Kurdiye wendoxan rê pêşkeş keno.

Dewî û cayê bînî ke teberê şarîstanan de yî hîna homojen î. Safîyê kamîyê xo hîna zelal muhafaza kenî. Çunke nê cayî, cayî bînan rey de nişnî bi asan têkilîya ronî. Nê cayî, teberê endustrî, turîzm û bazirganîyeyî de yî coka însanê nê cayan kamî û kultur o ke bawkalanê xo ra girewtî hîna zaf muhafaza kenî. Nesilî bedelî zî cuyê nê cayan bi asan nêbedelîno. Heto bîn ra ganî bivaciyo ke na rewşe, serranê peyênan de tay bedelîyaya. Aversîyayîşê teknolojî (bi taybetî internet, TV) rey de dinya bi xo bî “dewa global.” Davîd Harvey vano ke bi sînyala radyoya verên a ke Eiffel ra vilabî dinya, ca/mekan hînî heme ca de ame rêzê yew wextî (2012: 300). Yanî globalîye, sînyala radyo reyde hêz gîna û xora ewro, resayo rehendo dêwendam. Hînî, heme mekanî heme cayan de yî. Cayo ke yew qirneyê dinya de yo şîno ê qirneyê dinyayê binan de têkilîya rono. Heme cayî, tesîrê yewbînan kenî. La romanê Sertkaya de fikrê “dewa global” ney, kamîyê dinyayê verên xo rê ca veyneno. Xora armancê Sertkayayî globalîye nîyo, kamîyê Kurdiye yo. Coka, romanê ey de dewe kamîyê, kulturê Kurdiye bi zelal lanse kena. Sewbîna romannuştoxî ke no hewa fikirîyeni zî est î. Mehmed Uzun, înan ra yew o. O vano ke endustrî, bazirganîye ra durkewtiş û qedexebîyayîş Kurdkî rê xirabîye kerda. La heto bîn ra na rewşe, Kurdkî rê hawilîye zî kerda. Nê heme sebebî, Kurdkî eşta dinyaya xo zere û peynî ey de zî Kurdkî pak, naîf û zelal monayo (2009: 49). Endustrî, bazirganîye û turîzm zelaleyê zîwan û kamî tay xerepnenî. Sertkaya zî seba romanê xo, yew cayo ke qet têkilîya ey yewna ca de çin o weçînenno. O, qestî/hişmendane no hewa yew ca weçînenno ke Kurdiye bi zelal lanse biko.

Rîpelê verênan de behsê yew dewe beno. Dewe, bi vatişê nuştoxî, tena xo û asmên veynena. Bi no vatiş zî zelalîye û pakîyeyê dewe nawnîyeni. Asmên pak, zelal û kewe yo û însanî şa keno. Dewe, tena no hewa yew rindîyeyî veynena û binê aye de ya. Sewbîna çî nêveynena. No cayo homojen, saf bi çend nesil o kamîyê xo muhafaza keno. Nuştox, hişmendane, têkilîya no cayî û însanê ey beno resneno yew ristimo kehan. Yew metafor zî şuxulneno: “Mabênê nê kêyan de, ju dara goze, kes nêzaneno ke, çî wext ra nata, pel û gîlanê xo, tariqe de arde bî” (Sertkaya, 2007: 7). Dewijê ewroyî, xebatî dima, binê na gozêra ke tarîxê aye nêzanîyeno de roşenî û tereqnenî. No çîyo ke ê kenî, bawkalê înan zî kerdênî. Na gozêre, heme qalî ke tarîx de na dewe de vacîyayî vîrê xo de muhafaza kena. Na dewe de heme nesilî wayîrê eynî cuyî bî. Yewna çîyo ke çend nesilan viraştro est o: “Dewe, zê her usar, bar kerd bi ame bi ware... Warê Pircanan ke nîka şênatiya, ver u vîradê dî koyan de, cayê de rut u kemerî de bi... Baya gul u çiçeğan kewt bi têmeşyan, ebe bayê de weşe, der u dormê xo de vîla kerdêne” (Sertkaya, 2007: 7). Nê dewijî, barkenî şonî ware û weyra, mîyanê boya weşe, hewayo ponkî, awa serdîn de ciwîyeni.

Nuştox, rîpelê verênan de hişmendane na zelalîye, pakiye û homojenîye pêşkeş keno. Çünke, wendox weyneno ke badê, tay kesî dest erzenî no cayo rindî ser. Nê kesî wazenî ke na rindîye bixerepnî û înan bibedelnî. Yanî nuştox vano ke îdarekerdixî, no cayo ke qet kesî rê xirabîye nêkerdo, tena benetî xo û asmên de ciwîyeno zî asan nêverdonî. Ê wazenî ke kamîyê no cayî bibedelnî. Ma nîka şîni nê behsan ser zî vindirî.

3. SEREKÊ BEŞÊ QEDEXEYÊ KURDKÎ Û RADYOYÊ ERÎWANÎ

Roman, yew dewa Kurdan de vêreno û her kes bi zîwanê xo yanî bi Kurdkî xeberî dono. La îdarekerdixî, bire/qerar dayo ke ganî Kurdan bibedelnî. Seba ke biresî armancê xo tewr verî, Kurdkî ser vîndenî û wazenî ke aye mîyan ra wedarnî. Sertkaya, zaf ehemîyet dono na babete coka naye, babeta merkezîyan ra yew a û bi hewayo dramatîk pêşkeş bena.

Protagonîsta romanî Şîlan a. A mekteb de raştê rîyê serdinê yê îktîdarî yena. No rîyo serdin, ceribneno ke wendekaro bibedelno û înan, hewayo ke o wazeno pîl biko. No proses de nuştox, sehneyanê dramatîkan têdîma pêşkeş keno ke wendoxan kaşko fikrê xo ser. No, yew taybetê edebîyatê polîtîkî yo.

Verî, yew mamosteyo bêrehm aseyno. Rîyê ey timutim miruznaye yo, nêhuyeno û wendekarî ey ra tersenî. Pey çuwe, wezîfeyê keyeyî kontrol keno. Goreyê Şîlane ters, çuwe, mamoste û heqeret eynî çî yî. Mamoste, porê wendekarî ke wezîfeyê xo nêkerdî kaş keno, pey çuwe dono înan ra. Kê şîni çîyî ke heta nîka vacîyayî zafê mekteban de weynî. La nuştox, vano ke seba kutîşî sewbîna sebebî zî est î. Xora o, seba nê sebebana romanê xo nuşto û înan ser zaf vindeno. Mamoste, mîyanê wendekaran ra yewî ajanê xo keno. Wezîfeyê casusî no yo ke kam wendekar keye de kuçe de wendegêh de bi Kurdkî xeberî bido, o înan mamosteyî ra vano. Mamoste zî înan kuweno, heqeret keno. Roman de ajan Hesen o: “Malîmi cî ra vat bi her şew so pê keweran de vînde, goş bîde serê teleban bî dîzdî, kam ke tîrkî nê, zonê xo qesi keno, namê inan bînusne, mî ra biya” (Sertkaya, 2007: 27). Nuştox, bi no qalan nawneno ke bira mehremîyetê îdarebîyayoxan çin o. Cayo tewr mehrem keye yo û seke vacîya, no ca zî binê çîmanê iqtîdarî de yo. Ters, ameyîş ewnîyayîş, sistîye heme cayê îdarebîyayoxan piştêno û ê, bêçare bi tersê derbe girewtîş, ameyîş ewnîyayîş de ciwîyenî.

Mamoste, yew gedeyo ke hama 9 serre yo ajanê xo keno. No zî nawneno ke îdarekerdixî, masumîyetê insanan zî suîstîmal kenî û prosesê îdarekerdîşî qet etîk nîyo. Sertkaya, wazeno ke wendoxî, nê hisan zerrî ra biciwîyî. Coka no sehne mûnitenno. Gedeyê êbîni Hesen ra persenî ke o qeyê na gure keno. O zî ney vano: “Nêzana... Malîmi mî ra va heni bike...” (Sertkaya, 2007: 28). Tena no bersiv şîno masumîyetê Hesenî binawno. O hama gede yo, masum o. Bira nêzono se keno.

Heme gedeyî zonî ke çimê mamosteyî înan ser o. Coka, keyeyê xo de zî rehet nî. Dewijî, şonî keyeyê Şilane û weyra radyoyê Erîwanî de kilamanê Kurdkî goşdarî kenî. Nê wextan de pêro xo vîndî kenî û seke firrenî şonî sewbîna dinyayan. Şilane bi xo kilaman ra zaf heskena û vengê aye zî zaf rind o. Xora heme kes ney zono û aye ra rîca kenî ke ge-ge kilaman vaco. Gama ke radyo de kilaman goşdarî kena aye zî xo vîndî kena. La tay wext ra dima, mamoste û Hesen yeno vîrê aye û nê fikrî hêşê aye de zimîyenî: “Hesen nîka ebe dîzdi ame bi verê keweri? O nîka goşdariya ma keno? Eke goşdariye bikero, gerê na radone keno ya gerê ma? Nê nê... Gerê radone gereke bikero, çî ke ma nê, radone kurmanci kılaman vana” (Sertkaya, 2007: 30). Şilane, mîyanê pêlanê tersî de şona yena. Ceribnana ke “guneyê xebirdayîşê Kurdkî” berzo radyo ser. Çünke goreyê aye ê ney, radyo bi Kurdkî xeberî dona, kilaman vana.

Zaf rey zî tersê wendekaran yeno serê înan. Hesen, gureyê xo keno û mamoste wendekaran kuweno. Nê wextan de tasvîrê mamosteyî no hewa yo: “Malım, verê teleban de, ebe gamanê kılm û hışke, lerza lerz amêne şiyêne. Dıdananê xo şıdênêne, lêwanê xo gege kerdêne mabênê dıdananê xo. O ruyo qemer de, ê çimi, hêlinanê xo de se ke wastêne fir bîdê” (Sertkaya, 2007: 23). Yewna ca de zî nê qalî vacîyenî: “Malım, zê bîza xêxe, gamanê xo bî lerz u hışk, mêydan de estêne. Destê xo pêy de girêdaye bi. Şive, nê destanê girêdaye de tadiyahene” (Sertkaya, 2007: 26). Bi nê rêzan nuştux, hetê xo bi zelal kifş keno. Mamosteyî, romanê xo de mahkûm keno. Vano o, bîza xêxe moneno û rîyê/riçêkê ey mocik o. Verê no mamosteyî de wendekarê masumî est î û ters ra recefinî. Tay wendekarî nenguyê xo tay zî pencanê xo orênênî. Çimê înan rîyê tersî ra pîl benî. Tena Şilane cîya têgeyrena. Sereyê aye berz o û awirê aye rehet î. Gama ke mamoste înan ra qîreno û vano ke qey ê bi zıwanê xo de bi Kurdkî xeberî donî, Şilane zereyê xo ra ney vîyarnena: “Ma tirk ni me ke!.. Maya mı, piyê mı, ma pêro zê her kesi zonê xo qesi kenime, naye de çî ecêbiye esta malım!” (Sertkaya, 2007: 24). Badê persî mamoste, şono verê Xezale. Destê xo beno benetî qirtik û çeneyê aye û sereyê aye hewaneno. Riyê Xezale beno sip û sur. Çimê aye qefelnayeyî. Lewê aye recefinî û çareyê aye de dilopê ereqî pêser benî. Fek û vinê aye ra tersî ra vengê ecêbî vecînî. Mamoste pey çuwe, di hebî derbe dono piro. Badê, doreyê Şilane yena. La mamoste ecib mone-no. Sereyê aye berz o û rehet asena. O perseno vano “no çina yo?” Şilane zî vana “çina çina yo” Ecêb monayîşê mamosteyî zêde beno la ney nêawneno û perseno, qey aye bi zıwanê xo de xeberî dona? Şilane bersiv nêdona û herman û çenganê xo bi manayo “ez çî bizono” lertzna. Naye ser mamoste, çer hebî derbe dono aye ra. Gedeyî ke tersaybî, di derbî çuwe girewtbî. La Şilane ke nêtersaya çer derbê çuwe girewta. No zî yew nîşan o. Îdarekerdox, wazeno ke heme kes ey ra biterso. Gama ke yew vecîya û va “ez to ra nêterseno” o, ney ser, hîna hêrs beno û ey/ayê rê zêde

zulm keno. Heto bîn ra, wendegeh hepîsxane moneno. Se, mamoste gardiyan o, wendekarî heps î, polî hucrey î.

Nuştox, nê babetan tena xeyalê xo de nêvirazeno. Cuyê reel ra ewnîno û bi hezar hedîseyê raştî ser ra îlham gîno. Nurettîn Beltekîn, kesî ke nê hewa serebûtî ciwîyayî ser tez nuşto. Nê kesî zî eynî çîyo neql kenî: “Gedeyê tewr sistî/tembelî gere kerdêni, ma rê giro ameyîni. Ê şînê gere kerdêni û xo feletnayêni. Tedayo ke derheqê zîwan de bi zaf bi. Wendegeho miyan de zî dom kerd. Banê ezaban estb î. Mamosteyan, şewan de banan kontrol kerdêni û serêsbayî de zî seba ke ê banan de bi Kurdkî xeberî dayîya ceza dayêni (Beltekin, 2014:130). Kê şînî nê mîsalan zêde bikî.

Roman de mamoste, cerebreno ke paradîgmaya fermî, herf bi herf gedeyan rê bonder biko. Mîsale, dersê muzîkî de, marşanê fermî bonder keno. Vengê Şîlane zaf rind o. Ko de taxe de kuçe de yanî heme ca de kilaman vana. Pêro embazê aye ney zonî. Rocêk, peynî dersî de mamoste perseno ke kam wazeno kilame vaco. Wendekarî zî nameyê Şîlane vanî. Naye ser mamoste aye ra vano yew kilame vacê. La yew problemo pîl est o. Kilamî ke Şîlane zona pêro Kurdkî yî. Coka Şîlane vana a ney yewna wendekar kilame vaco. La mamoste vano ganî a vaca. Badê, Şîlane vana heme kilamî ke a zona Tirkî ney Kurdkî yî. Nê qalan ser, mamoste mat moneno û adeta virsik dono ey rê. Hêrs beno û Şîlane vandeyê xo het dono. Gama ke yenî têhet mamoste, pey awirê hêrsin aye ra ewnîno. Şîlane zî eynî hewa ey ra ewnîna. Mamoste verê no reaksiyon de şaş moneno û nêzono se biko. Badê, seba ke bin de nêmono ney vano: “Tırki kılaman bımıse tamam...?” (Sertkaya, 2007: 38). Nê hewa serebûtan ra dima, Şîlane, wendegeh û mamosteyîye ra hes nêkena: “Malımtıye, oxro ke zılımiya, medeniyeto ke pesênenê; jan bi, şıve bi, ters bi, vore de zêde serdın bi. Vore sıpê bi û heliyêne, malım u şıve siya bi, nêheliyêne” (Sertkaya, 2007: 26). Nê qalê Şîlanî, seba edebiyatê polîtîkî girîng î. Nuştox, temsîlkarê iqtîdarî, siya keno. Verê ey de zî vora sipî û gedeyê masumî est î. No hewa çîyî ke yewbînan ra seraser çîyayî ser ra wazeno ke wendoxan kaş ko fikrê xo ser.

Dersî, seba wendekaran qet baş nêvêrenî. No semed ra, wexto ke zengil ceneno ê zaf şa benî. Wendekarî ke sewbîna welatan de ciwîyenî zî gama ke vengê zengilî eşnawenî şa benî. La şa bîyayîşê gedeyanî ke roman de behs beno ney ra ciya yo. Tenefus seba nê gedeyan tena asan bîyayîş, werdiş, şimitiş nîyo. Seba înan tenefus, daxîlê cuyî bîyayîş o. Nê wextan de estbîyayîşê xo hîs kenî: “Telebi dormê sobê mektebi de kom bi. Şıma zen kerdêne ke sed sera ke qesi nêkerd bi, ebe têşaniya bı serbest qesikerdene, vengi kewt bi têmeıyan” (Sertkaya, 2007: 26). Nê cumleyî tay zî bibo, romanê Marqezî ano kê vîr. “Bêvengîyo Se Serrane” yê gedeyan muadilê *Tenayîyo Se Serrane* yê Marqezî yo. Romanê Marqezî de behsê cuyê yew keyeyî beno. Nesilî bedelîni la nameyê qerekeran eynî yî. Nameyê înan, bi zafane, ya

Aureliano yan zî Arcadio yo. Kesî bedelîni la nameyê û qederê înan nêbedelîni. Pêro kuwenî destê tenayîye (Marquez, 2015). Qedexekerdîşê Kurdkî ra dima, seba Kurdan, “Bêvengîyo Se Serrane” dest pêkeno. Kesî bedelîni la nameyê û qederê înan nêbedelîni. Pêro kuwenî destê bêvengîye. Nuştox, na rewşe, wendekaran ser ra mûniteno. Gama ke wendekarî raştê mamoste/fermî yenî bêveng moneni. Nê sehneyî zî cuyê reelî ra ameyî girewtîş. Kitabê Beltekîni de yew vano ke wextê înan de seba ke “Serekê Beşê Qedexeyê Kurdkî” bi, ê nêşîyaynê bi rehet Kurdkî xeberî bidî. Vano wexto ke mamoste înan het nêbinê înan dest pêkerdişê xeberdayîşê Kurdkî kerdêni û yew hewa hîs kerdêni ke se dinyaya xo tepa girewtêni (Beltekin, 2014:127). Bi Kurdkî xeberdayîş înan rê nefes dono. No hewa zonî ke mîyanê yew dinya de ciwîyeni.

Pey Kurdkî cuyî hîs kerdîş, sewbîna mîsalan de zî veynîyeno. Dewijî, şewanê zimistanî ke zaf dergî de her şewe keyeyê yewî de yenî têhet û tereqnenî. Radyoyê Eriwanî goşdarî kerdîş, nê wextan de çîyo ke ê tewr zaf hes kenî yo. Wexto ke wayîrê Kurdkî band biyayîş qedexe bi, radyoyê Eriwanî kilamê Kurdkî cenayêni. Nê kilamî seba Kurdan zaf girîng bî. Celîlê Celîl, derheqê na babete de malumat dono. 1.500 ra zêde kilamê Kurdkî, arşîvê radyo de est î. Kilamê nê dengbêjan, deyîrbazan radyo de amey cenayîş: Efoyê Esed, Şeroyê Biro, Karapêtê Xaco, Memoyê Silo, Mecîtê Silêman, Aramê Tîgran, Egîtê Têcir, Sûsîka Simo, Mehmedê Mûsa, Ahmedê Mîrazî, Gulîzera Etar, Aslîka Qadir, Zadîna Şekir, Belga Qado, Kubara Xudo (Celîl, 2005: 12). Dewijî, timutim paweyê nê kilamanî benî. Game ke kilamî dest pêkenî, ê teraqî, huyayîşî, yariyî yanî heme çi gîni binê bandura xo: “Her kes, zê asparo bêveng, nuşt bi astoranê xiyalanê xo ra, gorê wastena xo, na astore ramitêne. Bê şîk, neqebê zerê her kesi de, se ke tîja sodiriya usari suziyêne, ya ki çi bîzanîme, mabênê, mîrad u bê mîradiye de cayê de bi her kes... O çîyo ke vanê ‘zerê mordemi helênenê’ kewt bi na radone, ebe na kılame biyêne vîla” (Sertkaya, 2007: 29). Dewijî, bi goşdarî radyo, çîyî ke cuyê reel de nişni bikî, cuyê xeyalî de kenî. Sey esparo ke weniştê estori, rî xo tadonî tîja hamnanî û estori romenî. Cuyê reel de zaf çi înan rê qedexeyo. Kilamê Kurdkî, înan rê berê neweyan akenî û ê, zereyê azadîyî de estor romenî.

Roman de dîyardeyê zîwanî hende girîng o ke çend nesilan ser na babete xo rê ca veynena. Maye û piyê Fîrarî û Şilane temsîlkarê nesilê yewinî yî û problemê zîwanî ancenî. Şilane û Fîrar, temsîlkarê nesilê diyinî yî û ê zî hetê zîwanî ra zaf zehmetî veynenî. Dozdar, kêneka Şilane û Fîrara. A, temsîlkara nesilê hîrêyinî ya. Aye ser ra zî behsê zîwanî beno. A, Ewropa de ameya dinya û biya pîl coka qedexe qerdîşê Kurdkî rê nişna mana bido: “Kam naye qebul keno? Pîyê xo na zurekeriye u nê inkari qebul nêkerd bi, coka wastêne ke bitepişnê, bikerê hepis, işkence bikerê, bıkışê” (Sertkaya, 2007: 117). Gedeyî ke dormereyê aye de yî Kurdkî nêzonî. A,

na rewşe ra zî ecêb moneno: “Hollanki, Franski, Almanki misenê, qey zonê xo nêmisenê? Na perse gege maye u pi ra pers kerdêne; -Fadîke, Dilane, Bertal qey zonê ma nêzanenê, qesi nêkenê daye?” (Sertkaya, 2007: 118). Şilane û Firar, cuyê xo de kesî sîyasî bî. Kêneka înan zî rexne kena, persan persena. Xo ra nuşttox, hişmendane nameyê aye Dozdar poneno. Manayê dozdarî “dewaker” o. Yanî, keso ke ceribneno ke tay çiyô mahkum biko, tay xeletan wedarno. Dozdar, temsîlkarê yew nesil a. No nesil, verê asîmilasyonî, înkari vecîno û kamîyê xo dima şono. No nesil, hem zaf çî veynayo hem zî maye û pî xo ra zaf çî eşnawêto. Coka hama şenikiye ra sîyasî beno.

4. METROPOLAN DE BÊEDALETÎYE/ SEYPÊNÊBÎYAYÎŞ Û HÎŞYARBÎYAYÎŞ

Dewe de îmkanê wendegehî zaf çin o. Coka maye û pîyê Şilane aye erşawenî waya aye ke Îzmîr de ciwîyena het. Hama rojanê verênan de ferq kena ke dekawta yew dinyaya newe. Ewta, insanî teber de protestoyan virazenî. Destê înan de nê pankartî est î: “Bimîro faşizm”, “Zulim bıqediyô”, “Ma bî zonê xo de perwerdetye wazenime” (Sertkaya, 2007: 51). A, verî nê çîyan rê mana nêdona. Tena, bi awirê ecêb monaye înan ra ewnîna. La roj bi roj sîyasî bena.

Waye û zamayê aye vanî ke qewetê înan çîno ke Şilane berşawî wendegeh. No, seba aye yew derbeyo pîl beno. Heme xeyalanê xo vindî kena. Waye, nê qalan vana: “Ma ki wazenime tî biwanê delala mı, hama ne ma, ne ki pi u maya to wa belengaze de seba wendena to, imkan çîno” (Sertkaya, 2007: 53). Rîyê qehrîyayîş ra şewan de nişna birawko. Qalê waya aye, şewan de hêşê aye de zimîyenî. Bi taybetî, çekuya “belengaz” aye zaf mutesîr keno. Îzmîr zaf pîl o û cayo rind o. Zaf dewlemendî zî est î. Şilane, hetêk ra nê çîyan fikirîyena hetêk ra zî çekuya “belengazî” û ferq kena ke çiyêk raşt nêşono: “Qey ma belengazime? Qey tayê kesi niya imkanê xo zafê, dewlemendê, zaf kes ki bê imkaniye de rê, feqirê? Şilane ebe zaf persan cendekê xo cîlan de ard u berde. Sarê xo sat reyî çerexnêne. Se ke balişna xo bi bi kemero hişk. Se ke orxanê xo bi bi sincin, kewtêne canê aye” (Sertkaya, 2007: 53). Hem fikrê nêşîyayîşê wendegehî hem zî bêedaletîyê dinyayî, heme leşê aye gîno binê bandura xo. Seke vayo serdin û wişk dormereyê aye girewto û aye lertzno.

Rocêk şona Alsancak û weyra restoranan veynena. Ferq kena ke tay kesî nişnî nê cayan de werd borî. Mîsale, nê cayan de çer, panc cemî werd, bedelê meaşê xîzmetkarê apartmanîyan (qapıcı) o. O wext, ney fikirîna: “Feqir u belengaz kar keno, araq rîşneno, dewlemend weno. Nê se biyê dewlemend gelo? Ma qey belengaz u bê imkanî me?” (Sertkaya, 2007: 56). Bêedaletîyê dinyayî, aye rê giran yeno. Nê hewa çîyan heme roj veynena û roj bi roj hîna sîyasî bena. Heto bîn ra, têkilîya

belengaz biyayîş û Kurdîye ser zî fikirîyena: “Sebebê feqiriye u belengaziye, kur-manc biyene me bo?... Qey zonê xo bî bo sebebê heqareti? Zonê kameji şari beno sebebe jan u pirodayene?” (Sertkaya, 2007: 57). Nê fikrî aye esîr gînî. A, heme çîyo ke dormere de yo xo vîr ra kena. Sixletîye, vengî ke têkewtî û ê çiyê bînî, heme çî aye ra dur î. No hal de, sereyê xo tadona hetê asmênî. Fikirîyayîşê aye hîna qur beno. Însanî belengazî zaf î la ê zî miyanê xo de çîya çîya kategorî benî. Tay tena belengaz î. Tay zî hem belengaz î hem zî problemî sey kamî û zîwanî ancenî.

Şilane, roj bi roj hîna zaf realîteyê xo û şarê xo bonder bena. Zîwanê dayîke de hama zî asan nîya. A, seba ke ardimê waya xo biko yew keye de pakkariye kena. Na keye de di gedeyî est î. Yew 4 serre yew zî 6 serre yo. Gama ke Şilane pakkerdîş kena bi Kurdkî kilaman vana. Rocêk a ferq kena ke gedeyan ra yo ke pîl o zî a kilema ke Şilane vatêni vano. Xewf Şilane gîno. Ya gede, no kilama, maya xo het zî vaco? Wendegêh, mamoste û cezayî ke seba ke bi Kurdkî kilamî vat bî girewtî yenî vîrê Şilane. Bi rocan, hewteyan miyanê no tersî de ciwiyena. No ters aye hîna sîyasî keno. Heto bîn ra zî zîwanê xo ra hîna nêzdî bena. Se yew maye ke gedeyê aye dej onceno û coka a maye gedeyî xo ra hîna nêzdî bena û a zî dej oncena. Şilane zî veynena ke zîwanê aye dej onceno coka hîna nêzdî ey bena û a zî dej oncena.

Rocêk, hewna miyanê no psîkolojî de ya û gedeyano ke miqat kena bena park. Weyra yew cenî, aye ra pers kena ke a kore ra ya. A zî vana Çewlîgij a. Na rey persena a Kurmanca? A zî bi vengo berz û zelal vana “ê!”. Nuştox seba no sehne ney vano: “Se ke çayê ra qesasanê sed seran grotêne” (Sertkaya, 2007: 58). Şilane, tena dejê xo ney dejê bawkalanê xo zî bar kerdo û wazena nê dejan wedarno. Coka bersivê xo bi vengo berz û zelal dona. Rocanê binan de babetanê sîyasîyan ser zaf vindena. Yew embazê aye, Fatma, est a. Pîya derheqê polîtîka de xeberî donî. Rocêk Şilane, no pankartî veynena: “Ma Kurmanci, zonê xo de perwerdetiye wazenime.” A no pankartî, Fatma ra vana û yew xeberdayîşo derg ronîyeno. Asoyê aye hera beno: “Hata nika seba ke ninan nêzanite bi, hêf arde. Qey ebe Fatma qesi nêkerde bi... Her çî ra verende u muhîm, kamiya xo fam kerde bi. Her çî ke ninan fam kerdêne, a kılama zere xo, ebe zanayê kamiya xo, bî vengın u zelal vatêne a roje ra tepya” (Sertkaya, 2007: 59). Hişmendîyê polîtîkê Şilanî zêde beno û bire dona ke hîna kilamanê xo bi vengo berz û zelal bivaco.

Seke asîyeno, Şilane, Îzmîr de yanî yew bajar de termî ke sey polîtîka, edalet, seypênêbiyayîş, nîzam ser vindena, fikirîyena. Dewe de, mamoste ra derb wena, nîşna zîwanê xo de xeberî bido. Înan, aye ra nawnenî ke xeletîye est a. La nê çîyan ser ra sîyasî nêbena. Nîzamê dinyayî ser nêvindena. Çunke hama raştê “êbînan” nêameya. Însan, seba ke hayîdarê xo bibo muhtacê “êbînan” o. Derheqê na babete de Baudrillard, ney vano: “Heme çî êbînan ra yeno. Tu çî bi xo nîyo û nîşno bibo” (Baudrillard: 2012: 134). Heme çî, pey “êbînan” wayîrê mana beno. Hewna Baud-

rillard vano ke tena pey çîyî ke teberî ra yenî şîno bi xo bibo (Baudrillard: 2012: 155). Gama ke kê biceribnî ke vacî “ez” kê muhtacê “êbîn”î (Güngören, 2008: 45). Tena pey estbîyayîşê êbînan kê hayîdarê kamîyê xo benî. Şîlane, dewe de ney la Îzmîr de raştî êbînan yena û hayîdarê kamîyê xo bena. Badê zî, nîzamê dinyayî rexne kena.

5. DERBEYÊ 1980Î Û WELATÎ KE KAMÎYÊ ÎNAN AMEYÎ BEDELNAYÎŞ

No romanê polîtîkî de derbeyê 1980î zî cayo girîng tepşeno. Şîlane, çar serrî ra dima, Îzmîr ra şona Çewlîg la weynena ke Çewlîg, cayo verên nîyo. Leşker heme ca de yo. Raran de cayê kontrolî ronîyayî û insanî, erebeyî nê cayan de yenî vindertiş. Navendê bajarî de zî eynî çî est î. Şîlane, nişna raştê yew keso ke şînasî yo bîya: “Şîma zen kenê ke, Çewlîgîji, ebe Çewlîg bar kerdi bi şî bi, hurendiya inan de, xerîbi ebe Çewlîgê de zur, ebe Çewlîgê de sexte ameyî bi. Sebebê na baya xerîbiya ke na şuke de amêne, esker be xo bi” (Sertkaya, 2007: 61). Seke nê qalî zî nawnenî, goreyê nuştoxî musebîbê heme çîyan leşker o. Destê înan de çekanê pîlî est î û ê tadîyayî ver bi şarî. Her kes rîyê tersî ra kaşbîyî kuçeyanê mîyanan û durî ra no tabloyo ke kê rê xewf dono rê ewnîni. Peynî de Şîlane, raştê yew şînasî yena û ey ra persena ke qeyê nê leşkerî bajar de yî û sekenî. Hesen zî no bêrsiv dono: “Xalo Hesen ebe xof qaytê dormê xo kerd. Vengê xo senik kerd u goşane aye ra tayê çewt bi: -Pers meke ez qeda... Adir o tedeyime...” (Sertkaya, 2007: 62). Tena, no halê Hesenî zî şîno nawno ke insanî senê hewa tersenî û bandura leşkerê sene hewa pîl o. Bira, her kes xeberdayîş ra zî terseno. Wexto ke insanî xeberî donî verî dormereyê xo ra ewnîni. Key ke emîn bî ke leşker dormere de çin o hama destpêkê xeberdayîşî kenî.

No rewşe, rewşeyê verî ra hîna xirab o. Zemanêk, gama ke Şîlane kilamî vatênî dormereyê xo ra ewnîyayêni. La nîka, badê derbeyê 1980î, her kes verê destpêkerdişê xeberdayîşî, dormere kontrol keno û kes nişno bi zerrî ra qalan vaco. Nuştox, no misale ser ra zî nawneno ke çî hewa Çewlîgo raşt şîyo û qelpê/sextayê eyî ameyo. Çünke wayîrê raştê yê Çewlîgî bira nişnî welatê xo de bi zerrî ra yew çeku vacî. No cayo ke bawkalê înan ewta ciwîyayî, hewayê ey kaşkerdo zereyê xo, estorî rometî de bira nişnî xeberdayîşo ke çî yo binge yê cuyî ra yew o bikî.

Leşkerî, ge-ge dewan rê hêriş virazenî. Nê wextan de banan xirab kenî. Kelme-lo, firaqo, cêlo, kulindo, heme odayo têmo kenî. Dewijan rê heqeret kenî û tayêne xo rey de benî. Nuştox vano ke nê hêrişan de qayde, prensîp, qanun çin o çünke leşker, bi xo hukmat bîyo. Na rewşe û bêrehmîye, şarî erzena pêlanê xemgîniyê û xewfî. Semedê nê hêrişan zafî kesî bar kenî şonî İstanbul û ê cayanê bînan. Nuştox, derheqê hêrişan de nê qalan nuseno: “Şarê mezra, kêyanê xo de, heni bî tersan de mendi bi. Tayine derba ke eskeran de verdi bi, ebe janê canê xo de haliyêne, tayine

teftalo ke ame bi vila kerdene arê dene. Bê derban, rîşnayena û şıknayena eskeran, ju xort ame bi qetil kerdene, wist dewiji kom kerdi u xo de berdi bi... Karêr, ebe new dewan u dest ra zêde mezranê xo, zê domanê de sewi, bê wayir u çıman de hêstirê ke amêne” (Sertkaya, 2007: 73). No tablo, badê, hîna trajik beno. Hûmarê dewiji ke hetê leşkeran ra kişîyenî zêde benî. Nuştox, tay nameyê raştan zî dono. Bi no nameyan, wazeno ke romanê xo dîroko raştî rê hîna nêzdi biko. Xora, no hewa, eserê xo beno, gilê edebîyatê polîtîkî resneno. Nê nameyan ra yew, Durmuş Kıvrak o: “Nêzikê vist dewijan kom kerdi u xo de berdi bi... Nêzdiyê asme, nê dewiji, zerê şuka Çewlîgi de, depoyê qereqolan de, binê jariya hesin u jopan de amêne kuyene. Çawuşo ke namê xo ‘Durmuş Kıvrak’ o, bi bi har, bi bi goniwer... Hama Husênê Xıdikan bı xo nê, meyite êy ame bi dewa Pircanan” (Sertkaya, 2007: 77). Nuştox, îdia keno ke Durmuş Kıvrak, dewijan kişeno, înan rê işkence keno. Bira, yew roportaj de vano ke 12ê Êlulî de, failê meçhûlê yewinî ey kerdo: “Serheng Durmuş Coşkun Kıvrak, failê meçhûlê yewinî yê 12ê Êlulî kerdo û qurbanê yewinê yê Huseyin Morsumbul o. Serra 1983 de (payîz) hêrişî ke dewanê Karerî rê kerdi ra dima, nêzdi vîst dewiji belengazo gînî cemse û benî qarakolanê Çewlîgi. Nê kesan ra yew zî belengaz, feqîr datê mi Huseyîn Sertkaya yo... Datê mi Huseyîn Sertkaya, işkence de mireno” (Sertkaya, 2011). Hem romanî de hem de roportaj de vacîno ke hêriş ra dima nêzdi vîst dewiji hetê leşkeran ra erşawiyenî qerekolan û behsê di Huseyînî beno. Yew, Huseyîn Morsumbul o. Erşawitişê qerekol ra dima, ey ra xeber nêgiriyeno. Nuştox vano, o qetl beno û hetê leşkeran ra erzîyeno çemê Muradî. Keso bîn Huseyîn Sertkaya yo. İşkence ra dima, kişiyeno. Nuştox vano ke berpîrsiyarê nê kişîşan Durmuş Coşkun Kıvrak o.

Roman de sewbîna serebûti ke cuyê reel ra giriyayî est î. Eser de behsê mergê yew keso ke xêx o beno. Verî, leşkerî ey kuwenî: “Doxano belengaz, hard de, binê paniyanê eskeran de derban werd bi” (Sertkaya, 2007: 75). Badê zî, lacek, riyê nê derbeyan mireno. Sertkaya, yew roportaj de behsê yew laceko xêxî keno: “Yew dewijo ke aqil ra nêweş biyo, seba ke vecîyo teber, eskeran no dewij kiştîbî” (Çiçek, 2015). Sertkaya, nê serebûti ke cuyê reel de veynayî, eşnawitî dekeno zereyê eserê xo.

6. DÎYARDEYÊ NEFÎ Û XERÎBÎYE

Dîyardeyê nefî û xerîbiye, roman de babetî ke balkeşî. Çend nesilî ser ra nê babetî yenî mûnitiş. Maye û piyê Şilane hisê xerîbiye û barkerdîşê mecburî ciwîyenî. Seba ke dewê înan yeno veşnayiş û leşker zor dano înan, ê bar kenî şonî İzmir, hetê kêneka xo. Weyra, miyanê xerîbiye de ciwîyenî. Timutim dewe, hêşê înan de ya. Zaf xemgînî. Gama ke banî, darîstanî, hêgayî ke amey veşnayişî kuwenî vîrê înan hîna zaf xemgîn benî. No proses de cuyê dewe û bajare zî muqayese kenî. Rocêk maya Şilane, zereyê xo ra ney vîyarnena: “Na şuke de baya gul u çiçegan çini bi.

Baya azmêni, tama qisekerdene çini bi” (Sertkaya, 2007: 87). Cuyê bajaro ke fermî û serdin o weş bi aye nêsono. Coka vana tehmê xeberdayîşi, bajar de çin o. Awanê bajarî zî bingeyê betonî ser ronîyayo coka gulî, vilî, darî no ca de zaf çin î û boyê înan nîno însanan.

Edward Said, yew nuştayê xo de derheqê nefî bîyayîşi/bar kerdişo mecburî de ney vano: “Nefî bîyayîş, qedero tewr xemgînan ra yew o. Keso ke vîyarte rê bi deco bêderman, ewro û ameyoxî rê bi xemgîn ewnîno, manayê ey no kes, timutim teberê komelde beno yo” (2009: 53). Seke Said, nê qalan seba maye û piyê Şilane vato. Ê, vîyarte rê bi dec, ewro û ameyoxî rê bi xemgîn ewnîni. Coka, nişni na komela ke înan rê xerib yena rê entegre bibî û “teberê komele de” moneni. Nuşttox zî no hewa fikran vano: “Mordem ke welatê xo de, hardê bav u kalan de biveciyo, her ca ‘duri’ yo. Xeribiye bî xo ‘duri’ ya” (Sertkaya, 2007: 84). Hewna Said na babete de nê çîyan îfade keno: “Eke rey ke şima welata xo ra vecî, şima şî kora zî cu hînî seba şima cayo ke şima vindertî ra dom nêkeno. Şima nişni no cayo newe de yew hemwelato bin bibî” (Said, 2009: 65). Hem Sertkaya, hem Said hem zî romanê *Kılama Şilane* eynî çîyo vanî. Nefî bîyayîş/bar kerdişo mecburî çîyo tewr zehmetin ra yew o. Bi taybetî, nesilê verî, entegrasyon de zaf zehmet anceni. Heta, belkî heme cuyê xo de nişni entegre bibî.

Fîrar û Şilane, nesilê diyinî yî. Fîrar, psîkolojiyê nefî bîyayîş û xeribiye anceno. Welatê xo ra dûr kewto û Ewropa de ciwîyeno. Weyra, yew cayo bi name “deryayê vakur” est o. O, timutim şono weyra û yew tumî ser roşeno. Gama ke yew vayo honik pêl bido, hîs keno ke se dewa xo de yo. Badê, wardeno û no vayî rey de hetê daristan şono. No daristan zî welatê ey ano ey vîr. Fîrar û Şilane, hîsê xeribiye û nefî bîyayîşi, tewr zaf veyveyê xo de hîs kenî:

“Zewac u veyvê Karêri ame bi verê çîmanê înan. Astori, aspari, berbuiyo u a şênatiye... ne aspari u a govenda ke vengane xo de baya astêrekan amêne, çini bin a ca de...

-Fîrar.. Zewacê ma, veyvê ma Karêr de nê, gereke na xeribiye de bibiyêne hî!...

-Vano ke ‘verê merdene ke ez bîşikiyi şori welat, emrê mı çend seri bano w abî bo, wa kam vano çî vaco, ebe Şilane a ca de rêyna wazena bîzewaci, a ca de veyve bikeri” (Sertkaya, 2007: 113). Veyveyê xo nefî de kerdiş, wîrdînanî rê zî giran yeno. Coka, Fîrar vano ke eke rocêk bîşî şê welata xo, emrê înan çend beno wa bi bo ganî yewna veyve ronî.

Fîrar, bi desan serrî yo ke maye û pî xo ra dûrî kewto. Vîrê yewno zaf kuwenî la destê înan ra çîyêk nîno. Fîrar, rocêk înan ra vano ke ê bî Ewropa. No yew rewşe rê nişan dano. Lain Chambers, derheqê kesî ke nefî bî de ney vano: “İhtimalê ageyrayîşê keyeyî, roc bi roc sist beno û peynî de zî çin beno” (2005: 11). Seke na

cumle zî nîşan dana, keso ke nefî bîyo verî, îno keno ke rocêk tepa ageyreno şono keyeyê xo. La çend wext vîro, no îhtîmal ey/aye de sist beno û peynî de zî vindî beno. Seke Chambers, nê qalan seba Fîrarî vano. Fîrar, bi serran vandeyê maye û pîyê xo nêdono. Çunke hama zereyê ey de îhtîmalê ageyrayîşî est o. La peynîyê peyan de fehm keno ke hînî nîşno ageyro. Coka, vandeyê maye û pîyê xo dono. Çunke sewbîna rar çînî ko yewbînan veynî.

Nêzdî vîst serrî yo înan yewbînan nêveynayo û meydanê teyara de yew sehneyo dramatik beno:

“Mayê rêyna qaytkerdena xo çerexnê. Na ca de, na sate, letê de trajediye asêne. Maye, firari nas nêkerde bi. Şilane ke na trajediye kifş kerde, xaf de ame lêwê maye.

-Dayê, to nas nêkerde nê mêriki?

-Kam o ez qeda...?

Ebe na persa trajediye, hêsturi çımanê Şilane de, zê şiliye rîşiya. Ebe vengê de berbayene:

-Dayê no Fîrar o... Lacê to...

-Vengê de henên a maya rebene de veciya ke... Virare arde Fîrari ra. Nalêne, qirêne, berbêne...

-Maya to to ra korbo ke lacekê xo nas nêkerd bi...” (Sertkaya, 2007: 122).

No resayîş, yew trajedîyo pîl ano meydan. Maye û pî, lacê xo nêşinasnenî. Nuştox, wazeno ke nawno pêrodâyîşî, şerî çî hewa netîceyî anî meydan. No mûnitişî de hetê xo zî kifş keno. Xo ra, edebîyatê polîtîkî de nuştox, hetê xo kifş keno ke wendoxan kaşko fikrê xo ser. Nuştox, Fîrar û maye û pîyê ey maxdur nawneno. Wendox, înan rê zerrî veşneno û înan, xo rê nêzdî veyneno. No hewa, fikrê nuştoxî zî, wendoxî rê hîna raştî yenî.

7. PEYNÎYE

Romanê *Kılama Şilane* giredayeyê edebîyatê polîtîkî de nusîyayo. Îlhamî Sertkaya, yew misyon barkeno romanî û eserê xo seba no mîsyonî sey yew wasita veyneno. No roman, esero angaje û polîtîk o. Hem serebûtî hem zî qerekerî seba yew armanc yenî şuxulnayîş.

Sertkaya, eserê xo de ca dano serebûtê polîtîkî ke tarîxo nêzdî de ameyî meydan. Meseleyê Kurdî, zaf hokan ra girîyeno dest. Nînan ra yew zıwan o. Metodê îdarekerdoxan ke seba Kurdkî çin bikî şuxulîyenî, yew bi yew wendoxan rê pêşkeş benî. Nê metodan ra yew “Serekê Beşê Qedexeyê Kurdkî” yo. No metod de ma-moste, yew wendekar weçineno û pey ey/aye wendekaro bînan gîno binê kontrolê

xo. Keso ke weçînîyayo, wendekarî ke kuçe de keye de mekteb de bi Kurdkî xeberî donî mamoste rê îxbar kenî. No hewa mamoste, pey destê Kurdan, Kurdan gîno binê kontrolê xo û înan Kurdkî ra dûr fineno. Heto bîn ra nuştox, hetê xo bi zelay kifş keno. Mamosteyî, romanê xo de mahkûm keno. Vano o, biza xêxe moneno û rîyê/riçêkê ey mocik o. Verê no mamosteyî de wendekarî masumî est î û ters ra recefînî. La yew qerekerî cîhat zî est a. A, Şîlane ya. Sereyê aye berz o û a, rehet a. Nuştox aye, seba wendekaranê xo ornek nawneno.

Barkerdişo mecburî, yewna babete ya ke nuştox, balayê wendoxanî rê pêşkeş keno. Kesî ke bi mecburî bar kerdo, nefî bî travmayanê pîlan ciwîyenî. Mîsale, Fîrar û maye û pîyê ey nêzdî vîst serrî yewbînan nêveynayo. Gama ke meydanê teyara de yenî têhet maye û pî, lacê xo nêşinasnenî. Şîlane û Fîrar zî veyveyê xo welatê xo de ney, Ewropa de kenî coka veyveyê xo ra zaf tehm nêgînî.

No romanê polîtîkî de derbeyê 1980î zî cayo girîng tepşeno. Nuştox, wazeno ke badê derbeyî, Kurdan çî antî wa wendox veyno. Leşkerî, dewan rê hêriş virazenî. Nê wextan de banan xirab kenî. Kelmelo, firaqo, cêlo, kulindo, heme odayo têmo kenî. Dewijan rê heqeret kenî û tayêne xo rey de benî. Nuştox vano ke nê hêrişan de qayde, prensîp, qanun çin o çünke leşker, bi xo hukmat bîyo. Na rewşe û bêrehmîye, şarî erzenî pêlanê xemgînîyê û xewfî. Semedê nê hêrişan zafî kesî bar kenî şonî İstanbul û ê cayanê binan.

Meseleyê Kurdî het, bêdaletîye, seypênêbîyayîşê komele ser de zî vindîyeno. Nuştox, ferqê dewlemendan û belengazan wendoxan nawneno ke înan de tay hîsan peyda biko.

8. ÇIMEYÎ

Baudrillard, J. (2012). *Kötülüğün Şeffaflığı/Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, çev.: Işık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Belge, M. (1975). "Politik Roman' Üzerine", *Birikim*, humar. 9, r. 40-47.

Beltekin, N. (2014). *Okul ve Öteki Yurttaşlar: Kürt Politik Aktörlerin Eğitimsel Deneyimleri*. İstanbul: Vate Yayınları.

Celîl, C. (2005). "Yêrêvan Xeber Dide", *Nûbihar*. S. 13, C. 10, H. 96.

Chambers, L. (2005). *Göç, Kültür, Kimlik*, çev.: İsmail Turkmen, Mehmet Beşikçi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çernişevskiy, N. G. (2012). *Sanatın Gerçeklikle Estetik İlişkileri*, çev.: Arif Berberoğlu. İstanbul: Evrensel Yayınları.

Çiçek, A. A. (2015). "Edebiyato Bêşar, Şaro Bêedebiyat Çin o, Nêbeno", İlhami Sertkaya Reyde Yew Mulakat, (<http://dersiminfo.com/ilhami-sertkaya-edebiyato-besar-saro-beedebiyat-cin-o-nebeno/> tarîxê resayîş 29.09.2017).

- Eagleton, T. (2011). *Edebiyat Kuramı/Giriş*, çev.: Tuncay Birkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Felski, R. (2010). *Edebiyat Ne İşe Yarar?*, çev.: Emine Ayhan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Güngören, A. (2008). *Kimlik Bulmacası İçin Kılavuz*. Ankara: Ayraç Yayınları.
- Harvey, D. (2012). *Postmodernliğin Durumu*, çev.: Sungur Savran. İstanbul: Metis Yayınları.
- Lukacs, G. (2007). *Roman Kuramı*, çev.: Cem Soydemir. İstanbul: Metis Yayınları.
- Marquez, G. G. (2015). *Yüzyıllık Yalnızlık*, çev.: Seçkin Selvi. İstanbul: Can Yayınları.
- Pospelov, G. (2005). *Edebiyat Bilimi*, çev.: Yılmaz Onay. İstanbul: Evrensel Yayınları.
- Said, E. (2009). *Entelektüel/Sürgün, Marjinal, Yabancı*, çev.: Tuncay Birkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sertkaya, İ. (2007). *Kılama Şilane*. İstanbul: Weşanên Pêrî.
- Sertkaya, İ. (2011). “İnsanlığa, İnsana, Kamuoyuna Açıklamamdır. www.nasname.com, 03. 12. 2011 (Http://www.nasname.com/A/İlhami-Sertkaya-İnsanliga--İnsana--Kamuoyuna-Acıklamamdir, tarîxê resayîş 29.09.2017).
- Uzun, M. (2009). *Küllerinden Doğan Dil ve Roman*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Wood, J. (2010). *Kurmaca Nasıl İşler?*, çev.: Ekin Bodur. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Extended Abstract

The relationship between literature and politics is based on ancient times. Some authors load the missions to literature and use their works as a tool for this mission. Such political products are found in all the literature of the world. When art is brought side by side with ideological and political things, objectivity disappears. In political products, character selection and fiction are elements used to defend an idea. Such literary products are found in Zazaish literature. İlhamî Sertkaya also uses political and real life elements in his works. Many events of recent political history are witnessed in his novel named *Kılama Şilane* (The Song of Şilane) that was published in 2007. Kurdish (Zazas and Kurmancs) identity holds an important place in the novel. The author often emphasizes this identity through various themes. One of the important areas of addressing this issue is rural, village life. The author wants to present homogeneous, pure Kurdish identity to his readers over these areas. Rural areas and villages maintain their homogeneity because of the lack of ties with the cities and other areas. Being outside the network of industrial, tourism, not being part of a large commercial network maintains homogeneity, purity. Sertkaya's place for the novel is a pure and homogeneous place. A place where the Kurdish identity can be viewed more homogeneously is consciously selected by the author. Village where events took place in the novel, just as the author says, sees itself and the sky. This homogeneous place protects its identity for generations. In the fiction of the novel, this homogeneity of the place is tried

to break through various tools. According to the author, this is a conscious politics. The author works on the subject that the administrators of the period wanted to transform even this society. The author wants to draw readers to this dramatic atmosphere.

Events in the novel go in a Kurdish village and everyone speaks Kurdish which is their language. Administrators of the period were first intervened in the language of the people because they put the material of removing the Kurdish in the first step of the conversion method of the people. This situation is very important and the author makes it one of the main subjects of the novel. The protagonist of the novel is Şilan. Şilan which starts to study, faces the cold side of power, state. This cold face of the power tries to transform the students. The author presents dramatic scenes to readers. Because he wants to readers deeply feel what students experience. Firstly, a very hard teacher portrait is presented. In the school, there is a hard-faced, surly, tall, fear-giving teacher. The teacher makes Hasan, a 9-year-old student, the “President of the Kurdish Forbidden Arm”. Hasan has a list of children who speak Kurdish at home, on the street, at school. When the students come to the school, the teacher calls the people on the list and insults them and beat them with a stick. Most private area is house an even house is under the supervision of the representative of the power. In this process, the use of an innocent child, nine years old, shows that the governor can abuse even a feeling of innocence. Teacher tries to teach the official paradigm to the students. For example, in music lesson he teaches anthems of the official paradigm. On the other hand, the villagers go to the Şilan’s house to listen the songs in Kurdish on Yerevan Radio. The song takes them to another world. However, the situation for Şilan is very different. She is unhappy because she is thinking that Hasan is listening them.

The military coup of September 12, 1980 is another important topic. Soldiers keep cities under their control. All the people are wandering around the streets with fear and suspicion and looking at this horror tableau from a distance. From time to time, the military convoy raids the villagers and blocks them. The soldiers who raid the houses break all elements in the house. They are not satisfied with it, they insult the villagers. It should be stated that the exile, the feeling of strangeness is one of the outstanding traits in the whole of the novel. Şilan and Firar that are characters of the novel feel deeply the feeling of exile, strangeness. They made a decision if one day they can find the opportunity to return to their villages, they will make a new wedding there, no matter how old they are.